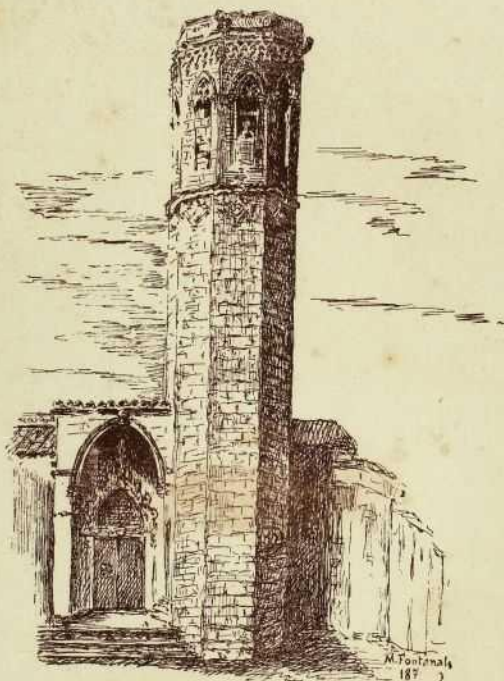

Vida Seidatana

Preu: 25 cèntims

FARMACIA
DE
JOSEP M.ª TARRAGO

LABORATORI
D'ANÀLISIS
QUÍMICS I
INVESTIGACIONS
CLÍNIQUES

MAJOR, 70 TELEFON 123
LLEIDA

GRAN OCASIO

SI DESITJA HORA EXACTA,
COMPRI AVUI MATEIX UN
RELOTGE ASSEGURAT
— PER 5 ANYS A LA —

Rellotgeria J. Azuara

Adobs de tota mena en joieria,
rellotgeria, gramòfons i instru-
ments de música

Major, 98 - Enfront «Bar Canaletes»
LLEIDA

MOBLES CASA SENTÍS
ENFRONT A LA CATEDRAL - LLEIDA

Rafel Bosch
Sastre

SANT ANTONI, 17 LLEIDA

Per a la **TOS** useu el
BROMOTHYMOL

Acreditats metges certifiquen sa eficàcia

Farmàcia i Laboratori

DE

MESTRES PINTO

Abans Carnicer

Carme, 35 i 37 : LLEIDA : Telèfon 283

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

ACADÈMIA, 17

TELÈFON 472

APARTAT 5

Vida Lleidatana

Revista quinzenal il·lustrada

ABONAMENT

Ciutat: 1'25 ptes. trimestre

Fora: 2'00 ptes. semestre

Pagament a la botreta

Els treballs es publiquen sota la responsabilitat de llurs autors: No es retornen els originals ni s'entaula correspondència sobre els mateixos

Sumari

Text: Jaume Arqué i Clapés. — Josep M.ª Roca. — Diàlegs banals: Les nostres revistes, Km. — Tavernia, Joan Duch i Arqués. — La derrota d'Europa, Lluís Bertran i Pujol. — Amb motiu de la Santa Missió. — Homenatge a l'excursionisme, Josep Font. — Conversa amb Josep M.ª Folch i Torres, Josep Font i Sorsona. — Llambregades, Guifré. — Secció filològica, Jorson. — Nòtules.

Gravats: Dibuix de la coberta: Campanar de Sant Llorenç, Miquel Pontanals. — Caricatura del Dr. Roca. — Fotografies de Terra Santa. — Reproducció de la coberta d'un llibre imprès a Cervera l'any 1733. — Vores del Segre a Albàrrech, Fot. Gigó.

Jaume Arqué i Clapés

Avui, per primera vegada, nostre editorial ha de fer-se ressó d'un plany de nostres cors. En Jaume Arqué i Clapés ha mort, i tal nova abastament havia de condolir-nos per tal com el coneixíem i servàvem per ell tota aquella complaença que dóna l'amistat i l'admiració, perquè una i altra era a lo que ens movia: la simple conelxença del qui plorem, i si més no, aquells articles que per vocació patriòtica inseria en revistes lleidatanes principalment, i que si, dit sigui de passada, mai desingueren models d'una acurada prosa, tenien tothora la frescor de l'apostolat que els inspirava i al qual s'havia lluitat.

Mestre per professió i per vocació, l'Arqué, arreu per on passava deixò sembrada la llavor d'un ideal que servia sense plànyer esforç, i amb l'ofrena de constants sacrificis; ideal que entra en prenia l'enlairament que porta sempre el moure's dintre la més alta moralitat, i treballar amb fe, jamai estroncada, per quelcom que resta dormant en el camp de l'esperit. Fou hom a qui la vida se li ha escolat estimant i sofrint, per tal com és donat el patir als qui tenen el goig d'estimar. Treballador incansable, vencia les dolors del seu cos i dels seus sentiments, avançant sempre decidit, en el camí fresat per son amor.

L'obra de l'Arqué, ara per ara, no pot judicar-se amplament. Com la de tot orientador, la formaran els seus deixebles, els quals amb sa conducta sabran gloriar-lo en tot moment i actuacions, treballant per tot allò que santament cuidava.

I aquests dies que el poble es lliura a la pietosa recordança dels seus morts, evoquem amb decidit anhel d'imitar-los, l'Arqué i els qui com ell saberen sacrificar-se pensant que individualment ningú havia d'apreciar-los, i que son viril i amagat sacrifici a tots havia de beneficiar.

Josep M. Roca

El Dr. Roca i Heras, l'ex-President de la «Unió» i de l'«Ateneu Barcelonès» és conegut per tot Catalunya i especialment a Lleida, on fou Mantenedor dels Jocs Florals i conferenciant quan el darrer Congrés de Metges de llengua catalana. D'una cultura vastíssima i d'una refinada sensibilitat que hom cospa en sos bells escrits i en la càlida paraula dels seus discursos, ha estat sens dubte un dels que amb més constància i amb un major coneixement, ha furgat en l'imponderable «Arxiu de la Corona d'Aragó» on tota la vida de nostra terra hi és constatatada.

Lo mateix quan estudia problemes científics o històrics, que quan sa ploma branda en favor d'un ideari patriòtic ben arrelat, s'hi veu la delicadesa i la nobilitat que l'inspiren, nobilitat i delicadesa que deenen més grans encara: si el fruit de ses recerques i el que ell creu t'ho trasmet amb el to patriarcal i harmònic de sa oratòria eloqüent.

Nosaltres transcrivim un fragment d'una de ses obres més cabdals, «La Medicina catalana en temps del rei Martí», on parla de Lleida, i ho fem conservant l'ortografia amb què ens ha arribat a les mans, encara que no dubtem dins d'alguns anys l'obra madura del Dr. Roca serà aplegada i escrita ateses les Normes Ortogràfiques i de les que tan alta mentalitat prescindeix actualment.

La primera Es oficialment organitzada Catalunya, fou di general de Llei y ab la sol·licitut tots sos actes, fun- encertadament no- dia 1.^r de Setembre prés d'haver-lo au- pera establir-lo in loco insigni terre magis aptum cog- litterarum studium concedint-li ensems escolars, les matei- llibertats, immuni- gaudien els de l'Es- losa. Així mateix ho lo document de fun-

súbdits no tinguen de demanar almoïna de ciencia en terres estranyes, dirigit als Pahers y Prohomens, confiant-los-hi la seva governació y ordinació. L'endemà, o sia lo dia 2, concedeix ordinations, estatuts y privilegis als doctors, mestres y deixebles y a llurs auxiliars y familiars qui's trobin en lo Studi general que ell ha tingut a bé fundar en la sua ciutat de de Lleida, considerant-la centre de tots sos regnes y terres, pròdiga y fèrtil en vitualles, de clima dolç, en aigües abundosa y habitada per bona gent. Entre aquestes ordinations, esta- tuts y privilegis, hi ha les següents: al graduarse'ls metges sols deuen pagar XX sous, essent prohibit que se'n accept'n més; els assistents a l'Estudi, mestres y deixebles y els familiars llurs, els llibreters, marxants de pergamins y d'altres coses relacionades ab lo studi, els eximeix de jurisdicció civil y criminal, excepte en los casos de pena de mort o mutilació d'un membre; els oficials reials no poden entrar en lo domicili dels concurrents a l'estudi, pera registrar-lo, ni treure'n los delinqüents que s'hi haguessin asilat, sols en cas de molta gravetat y encara deuen procedir ab tota mena de consideració y respecte; pera que la po- blació de lo Studi pugui romandre ab més seguretat y tranquil·litat, castiga l'insult a les per- sones, ab penyora de 100 sous jaquesos o 100 açots, el qui cerqui baralles o els amenassi; si aquesta agressió s'és feta ab violació de domicili, qui ho fassi perdi la mà o redimeixi's ab 100 morabatins d'or; si la violació de domicili va acompanyada de ferida o contusions als estadants, fetes ab gladi o altres armes, 200 sous jaquesos o 200 açots; y el qui tingui la temeritat de capdellar turbes populars, excitant-les contra els escolars y lo Studi, sia penjat per la gola. En les causes civils i criminals que puguin tenir, se'ls faculta pera escullir, cler- gues inclusiu, entre la jurisdicció de la Curia secular, la del Bisbe y la del Rector de l'Uni- versitat, excepte que fossin trobats amb armes quan la comissió del delict. Tenen franquesa

cola de Medicina sada que tingué compresa en lo Stu- da que ab gran cura que solia posar en dà Jaume II, tant menit lo Just, lo de l'any 1300, des- torisat lo Sant Pare aliqua ciuitate vel tue quem ad hoc noveris intendam instituere generale; pera els mestres y xes indulgencies, tats y privilegis que tudi general de To- fa constar lo Rei en dació, pera que sos

de peatge els qui entrin aviram, bestiar, safrà, llibres, pergamins y altres coses convenients a la població de lo Studi. Els estrangers, àdhuc els naturals de nacions enemigues, estan autorisats pera assistir a l'Universitat mentres no sien sospitosos.

No cal dir l'afluència de gent que aportarien a la ciutat de Lleida les esmentades concessions; contribuint també a son increment la prohibició, baix pena de mil morabatins, de fundar en les terres de la Corona aragonesa, Studis ont s'hi llegeixi o ensenyi Jurisprudència, Medicina, o Filosofia: autorisant solament l'ensenyança de la Gramàtica y Llògica. Lo Rei ho escriu així al Veguer de Barcelona, recomanant-li publiqui solemniament la constitució de l'esmentat Studi general y la demunt dita prohibició.

El *Liber Constitutionum et statutorum generalit studii Ilerdensis*: an. MCCC, ordena entre altres coses, que l'elecció de Rector se fassi anyalment per compromissaris el-legits entre'ls estudiants aplegats per nacions; el nomenament dels catedràtics o Lectors de Medicina, es facultat dels Pahers, prèvia consulta ab lo Rector y Consiliaris. Els estudiants de Medicina deuen pagar al Mestre tres sous jaquesos o cinc barcelonesos, com a primera paga: hi havia altres dues pagues de 6 diners jaquesos o 100 barcelonesos. Excepció feta

d'una gran necessitat, se prohibeix comparèixer a l'Escola cavalcant, sia quina sia la preheminencia, condició o dignitat de l'estudiant. No's permetien mimos ni histrions de cap mena, fora les diades de Nadal y abdues Pasques o bé quan los nostres ho creguessen oportú. Els físics, poetes, gramàtics y artistes, excepció dels nois qui no passen de 14 anys, no deuen anar ballant disfressats per la ciutat, ni fer jocs deshonestos, ni vestir-se de jubon o serrahí, los dies de Sant Nicolau y Santa Caterina.

Villanueva en son *Viage literario* creu que en lo Studi hi anava compresa la Theologia, essent aixís que fins molts anys després lo Rei Martí no tractà d'incloure-li, «pus los Consellers e consell de Barchinona, no han volgut ni volen en aquella ciutat studi general de theologia». Emprò, fins el 1430 no fou establerta a Lleida per lo Cardenal Pere de Foix, Llegat Pontifici.

Pere III mana que'l Rector de lo Studi general de Lleida s'elegeixi cada quatre mesos turnant, cada any un doctor en Lleis, un doctor en Cànon *vel decretis* y un mestre en Arts o Medicina. El dia 6 de Febrer de 1381 autorisa els doctors, llicenciats y aprovats del dit estudi pera que puguin col·legiar-se a la fairsó dels de Montpeller.

Josep Me Roca

L'Anatomia humana sols era coneguda dels metges, mercès a l'etzar que'ls mostrava les nafres de lluita y d'accident fortuit pera pensar-les, car per més desitjos que tinguessin de conèixer l'estructura de l'home, no'ls podien portar a terme per no ferir els sentiments relligiosos del poble. Aquets sentiments, que feren que'ls egipcis perseguissin a cops de pedres els embalsamadors y que'ls grecs creguessin que l'esperit despallat del còs papellonejava esma-pesut per dessobre'l llac Stigi, mentres aquell no fos soterrat o incinerat, també obligaren els cristians a abstenir-se de fer estudis anatòmics. Frederic II de Sicilia, prescindint d'aquets miraments, autorisà la pràctica de l'Anatomia. Mig segle després, per a evitar que'ls creuats trossejessin els cadàvers dels companys que morien en terra d'heretges y portessin els ossos nèt de teixits tous a llur país, pera que se'ls dongués terra sagrada en les tombes de les famílies llurs, Bonifaci VIII publicà una Butlla prohibint les disseccions humanes.

DIALEGS BANALS

LES NOSTRES REVISTES

Sr. A. — Heu vist? Encara una altra revista, que ve a complicar-nos la vida una mica més i posar un xic més de neguit als nostres petits lleures. I van ja no sé quantes revistes.

Sr. B. — Sembla que us dolgui...

Sr. A. — Home, us diré: em dol i no em dol. D'una banda comprenc que el jovent és inquiet i que no tothom creu que l'única manera d'omplir els lleures és amb l'esport. D'altra banda, però, em fa dol que tantes i tan apreciables forces intel·lectuals vagin disperses, inconnexes, independents i que una petita *camarilla*, un sol senyor pugui complicar l'estat actual de coses amb una nova revista que, si no està en front de les ja existents, no se n'hi mancarà gaire.

Sr. B. — No ho cregueu; la nostra intel·lectualitat va ben unida, ben compacta, ben agermanada vers un mateix ideal nobilíssim.

Sr. A. — Sí, i a voltes tot fraternitzant, tot marxant donant-se les mans; aquestes es desenllacen i es sent ben clar l'espectacle d'un *bolet* o al menys el brogit d'una discussió un tant viva.

Sr. B. — Això és molt humà. No té cap importància.

Sr. A. — Bé, però, no us sembla que totes les revistes existents seria millor reduir-les a dues o tres?

Sr. B. — No.

Sr. A. — No hi ha dubte que amb l'unió de forces, amb una major cohesió el treball s'intensificaria, assoliria un gran interès, ens podríem permetre l'esperança de tenir dintre no molt llarg termini, revistes del tot reeixides, tals, que farien gran honor a Catalunya.

Sr. B. — Ja sabeu que pensar en l'unió de forces és somniar en quelcom inassolible, quimèric. Cadascú les emprén pel seu

cantó i quan hi ha un *cadascú*, que hi pesca més que els altres, se li va formant al seu entorn una anella, grossa o xica, d'adherents, i, gairebé mai falla: d'allí en surt o una revista o un setmanari, és a dir, una nota d'un color, d'un to, d'una intensitat distints, poc o molt, de les altres germanes. Dintre dels límits raonables de mutu respecte i fins auxili, és deliciosa aquesta varietat, aquesta gama rica de tonalitats, que van del més encès al més pàl·lid i que fan difícil i compromesa la convivència de factors tan heterogenis en un mateix punt.

Sr. A. — Així i tot no em negareu que econòmicament la vida s'ha de fer necessàriament difícil i precària per a tantes revistes i revistetes de totes mides i per a tots els gusts i aficions. No és possible que la Catalunya, que llegeix, pugui sostenir aquesta disbauxa de paper imprès, que diàriament, sense parar, amb furor creixent vomiten les impremtes.

Sr. B. — Catalunya, no ho dubteu, fa ben a gust un gros sacrifici econòmic per sostenir la fervent embranzida de la nostra excel·lent intel·lectualitat. Hom diria que el poble empeny als homes de lletres a majors empreses, a més folles gosadies. A cada nova publicació un nou, un més gran èxit. Es una col·laboració de poble i d'aristocràcia intel·lectual embriagadora. Els dubtes d'un moment no serveixen més que per a fer el triomf més esclatant.

Sr. A. — Però, vós sabeu el que significa per a un home que no sigui un desenfeinat, per a un home típic corrent, que llegeix les breus estones que li resten lliures entre treball, refecció, i repòs necessari, llegir, mal sia lleugerament i ràpida, el munt de paper imprès que periòdicament li entra a casa exigint-li un moment, curt

o llarg, d'atenció? I això a més de la nostra premsa diària, verament notable, meritíssima, interessantíssima, excepcional, digna de tot elogi. A mi el llegir els nostres dos diaris suggestius (no sabria colgar-me tranquil deixant per llegir nostra deliciosa premsa, per la qual sento un afecte intraduble) en suposa un promig d'hora a hora i mitja diària de lectura. Oh aquells impagables editorials de «La Publi! Aquelles ironies finíssimes del «Full de Dietari», aquelles visions fulgurants d'En Pla! I aquells contes grisos de Bellafila, (que ara ha cedit amablement el lloc al seu company Gasòliba, germà seu siamés) aquelles estilitzacions d'En Riber, aquells vigorosos «Impromptus» d'En Bertrana, aquelles «Estampes de Poble» de «La Veu»? Vaja: se us fonen a la boca com un sucrot. Us ocupen tot el temps lliure, tot marxa com una seda. Ve, però, una revista de les de 100 planes, per exemple, i no puc dir-vos el neguit que m'entra. Desigs de devorar-la me'n sobren. Però, i el temps? Amb temps i sense temps hom la llegeix. Es això que a mi em sembla que deuria evitar-se, que és multiplicar aquest cas. Perquè, no cal dir que els subscriptors de les revistes, de totes les revistes, som sempre els mateixos. Creieu-me que estic esverat. Això és un origen cert de neurosi. Per damunt de la digestió, del repós, de la intimitat confortant de la llar, hom hi posa l'abassegadora irresistible coacció del paper imprès cada dia creixent.

Sr. B. — Us escolto amb delectança avui, Sr. A. Sembleu un altre. Us entesteu en ésser pessimista i el cor us fa una dolça traïció, fins al punt de fer-vos saltar pel damunt de vostres preocupacions i temences. Digueu-me: quina de les revistes existents sacrificarieu?

Sr. A. — Home, és ben dolorós...

Sr. B. — Quina voleu matar?

Sr. A. — ¡!

Sr. B. — Cap, veritat? totes us són ben simpàtiques, no?

Sr. A. — Cert.

Sr. B. — Deixem-les viure totes?

Sr. A. — Em treieu un pes de sobre...

Sr. B. — Ara vós que teniu tants fills, no heu sentit a cada naixença imminent el desig de saber com seria el nou plançó?

Sr. A. — Oh! Si, un desig foll.

Sr. B. — La comparança és bon xic llunyana, mes, diguen-me: Aquesta revista nova que darrerament s'anuncia, no us interessa saber com serà? no presentiu que serà un tany magnífic? no mig-sentiu ja el seu bleixar d'ésser fornit, sanítos, pimpant, pletòric?

Sr. A. — Sí, per què negar-vos-ho?

Sr. B. — El cor us va fent una deliciosa traveta. Doncs, si, Sr. A.: deixem viure tot lo existent i salutem amb joia efusiva allò que encara no ha nascut. L'actual obra literària de Catalunya és una base ferma, solidíssima, que ningú no podrà negar ni menys destruir en aquell futur esplendorós, que tot ens invita a esperar.

Tot i les discrepàncies inevitables, tot i les divisions i aparents hostilitats, tothom sospira i malda i es sacrifica per un idèntic ideal. Una mateixa llum d'albada prometedora ens il·lumina a tots. Aquella llum que volem veure lluir en el migdia de nostre cel incomparable sense núvols ni boirines.

Km.

Taverna

Dintre un núvol de fum d'aspra bravada
s'ou la remor del col lotge del vi.
Tot és camorra i farum de llopada.
Brillen els ulls com gotes de verí.
Espetega un renec com fuetada
i la màgia del mot fa son destí:
roent coltell judica la jugada
davant els altres, muts, de goig creí.
Darrera del taulell, la tavernera,
somnia a tots gentil i llagotera
com una verge en mig de fang i llot.
Un embriac, des d'un recó la crida,
i així com pot li diu amb boca humida:
Ets la bruixa que riu dintre mon got.

JOAN DUCH I ARQUÉS.

Aquest número ha passat per la censura governativa.

La derrota d'Europa

PER A «VIDA LLEIDATANA»

Es el tema que glossa un poema d'A. Chennevière aparegut a la Nouvelle Revue Française, del mes d'agost d'enguany, i que ha tingut un ressò especial a París i a d'altres bandes. El poema és fet en versos «blancs», és a dir sense consonants ni assonants.

Hem provat de traduir-ne alguns fragments, potser ets més expressius, perquè estimem que és una nota bastant colpidora, i que ofereix gairebé tota la gama social, des del políticastre fins al ballador del «Charleston». El menyspreu sarcàstic a l'esguard d'aquestes danses, on es rebrega la fisiologia i la virtut de la dona i de l'home, impressionen singularment perquè no ve de part d'un professional del moralisme, sinó d'un poeta lliure que se situa «objectivament» davant del panorama.

El títol, «la derrota d'Europa», el posem nosaltres, inspirats en el fons del poema. Ara llegiu, si us plau:

•

Ja no és el temps que sobre d'un blanc taure
els estrets travessaves i les mars,
sols temerosa un xic dels teus peus rosa.

Ja no és el temps que sobre el teu corser
amb el teu casc i cota fets de malla
anaves a salvar Jerusalem.

El temps és lluny que la tiara en cap,
el món en mà i en el costat el glavi,
forta de Déu, llançaves l'anatema.

El temps és lluny, quan amb tos galions,
assadollada de conquestes, duies
l'or que amb son brill feu allargar tes ungles.

Es mort el temps que, digna del teu nom,
tu passejaves amb la «Marsellesa»,
clarins en alt, la verge llibertat.

Mil anys de regne han aflebit ta vista.
Tos enemics et duran en asil.
O Reina dels ulls grans, tu ho has volgut.

Tos déus són morts. Caiguda ta puixança.
No et planyis. El millor és que tu dormís
desfreturant la mica de ta sort.

•

Bella Europa d'altre temps,
el teu llit deixa de plaure't.
No calia pas posar-hi
tant d'emperadors i reis,
tant de joves capitans.
Sucumbeixes a la pena;
ven el moble a preu de fusta.

Sobre el lli, sobre la randa,
quants cops t'has embriagada
de vi sec i de tants vasos,
aquells temps que fores bella.
No et costava res el vi
i no sospitaves gens
que els petons costaven car.

Dolça àvia d'ulls distesos,
prodigares massa sang
per mullar només que cendres...

Han dansat massa tes filles,
bella Europa d'altres temps.
Ja fresqueja el vent. Eh, tapa't.
Han suat les folles tant
de l'esquena i de la sina
que, a desgrat de llurs erminis,
bé se'n poden refredar.

Senadors i diputats, ministres, subsecretaris
(un poeta bé té el dret d'ignorar l'ordre de títols),
agregats, sots agregats, cancellers, alts comisaris,
bons apòstols del «civisme» i de la «démocratie»,
soc content en contemplar-vos de costat menjar i beure,
car jamai l'home no ment en presència del rostit.
Però lluny de l'esconada i de la tribuna augusta,
ou d'ençà de més d'un segle, la comèdia jugueu,
lluny dels cadiratges tous, on colguen les vostres anques,
ho i tornant a inflà uns projectes que es reboten tot seguit,
va de menys la vostra talla i la vostra autoritat,
tot i que cenyit hagueu la corona dels «electes».
O vellards púdics i fins, gent d'honor i virtut tals
que humilment iran a fondre's en un entressol galant;
catarrossos, amb el nas en pengim sota els binocles
que amb els vostres deu dits baibs ensucreu fresques absentes;
rufians de tota mena, homes amants que us poseu pòlvors;
panxarruts, barbuts i tòtils, advocats i professors,
amb la veu que fada i molla s'escagassa pels cantons,
embruta papiers d'ofici, oh, xanguet i radicala,
traficaires de corals que engreixeu amb bells programes
l'aviram electoral sense plomes ni a la cua;
inauguradors de ponts, de sepulcres i d'estàtues,
quan haureu, doncs, acabat d'engegar-nos prou discursos?
Ei, republicans del dos, tots severs com una espasa,
colpegen a tort i a dret aquest munt de rapinyaires;
o millor deixem-los dir i que és moguin a llur guisa;
esperem la gran ventada que de tot farà neteja.
Ens dignem de concedir-vos, comensals d'aquest banquet,
que us tenim compassió, un solaç de gaies postres.
Es a punt copa de rom, són apunt les cigarretes.
El vostre aire em fa somriure. Hom diria que us palpeu
la butxaca del rellotge i el palpís de vostra nuca
com per a ésser ben segurs, en sortir d'un mal pesombre,
que la testa com el cor són encara ben subjectes.
Consoleu-vos el coratge. Ajusteu-vos la corbata.
Els discurs poseu a fondre dins les copes de xampany,
engolliu-ho tot d'un trago, per no havèns d'esperar tant.

Ací, veieu, hom dansa
flanc a flanc, cuixa a cuixa,
peu a peu, galta a galta,
i l'esquena és tan llisa
que la mà dreta l'ilica
de l'esquena que tomba
fins al séc del llocs que tangueraja.

Sabons, brases, deliri.
L'ombra hostil s'embriga
a la porta dels bars.
La dansa desimbolta
es calça els esperons

i branda la vareta
per excitar la bèstia.

Les perles, el agenços.
Pans de carn que es mustiga
dessota uns vels caducs.
Als braços d'algun negre,
la princesa emigrada
recorda's d'un gran duc,
demana — què? — més beure!

Notes i traducció de
Lluís BERTRAN i PUJAN.

Amb motiu de la Santa Missió

Lleida es troba avui com trasbalsada degut a les festes missionals celebrades. Arreu, hom ha vist multituds desplaçant-se de una banda a altra, i en totes les esglésies el foc roent de la paraula ha caigut sobre els cors dels fidels qui eren amants a rebre-la, i no seria just que una revista nascuda en aquest caliu ciutadà

JERUSALEM. — Carrer de l'Amargor

en què es mou Lleida, passés per alt aital esdeveniment, i hagués deixat d'adonar-se d'aquest seguit d'actes que s'han celebrat a nostra ciutat i que apart dels efectuats dins els temples, han culminat en processons de marcat sabor pairal i en altres no tan freqüents ni conegudes a Lleida.

GALILEA. — Tipus de bedulins

Anar a una sistemàtica narració de tot lo succeït, seria tasca tan llarga com feixuga, motiu pel qual més preferible serà constatar fets, a nostres ulls ben observats, i donar a aquests un cert atractiu, bé intercalant gravats dels Sants Llocs, on avui Catalunya té fita sa mirada, i nombrosos fills que estudien sobre el terreny els grans successos allí esdevinguts i que per sa transcendència i grandesa, havien d'interessar al món sencer i per a sempre més. Serem gosats de dir que, de nostre record, mai com aquests dies el poble de Lleida havia oït amb tanta

JERUSALEM. — Façana de l'església del Sant Sepulcre

aquesta Santa Missió per tal d'heure'n un major fruit.

També hem notat un reviscolament que'ns plauria restés arrelat: el de la col·laboració del poble als actes religiosos entonant bells cànctics litúrgics i pregàries de un marcat regust terral.

S'ha vist ben clar en tots aquests dies de Santa Missió, que la romànica església de Sant Martí, la de Sant Andreu, niu fervent del Rosari de l'Aurora, i la nervuda i forta de Sant Llorenç, reliquiària del Sant Crist trobat, esdevenien plenament atapeïdes de fidels i amb mostres d'haver-hi cada jorn un més enfortidor recol·liment i una més edificant devoció, que tot, fins la sublimitat a què l'Església convida pot ésser millorat pels qui l'estimin, i boi retent a Déu el gran homenatge, plasmar la grandesa amb el culte, enal·luint-se ells i el poble d'on són fills.

abundància i puresa la parla catalana en els actes religiosos, i aquest fet ha operat, com era d'esperar, una joia i una atracció entre els creients, i motivant que diàriament s'omplenessin els temples on aquella s'emprava. Amb això no s'ha fet altre que retornar al seu lloc coses que devenien bon xic desplaçades, i el poble ho ha entès d'aquesta faiso i amb vera alegria manifestà, amb sa presència, son general contentament. Savis i grans sacerdots que avui l'Església venera, han deixat belles planes i profundissims pensaments on es resolen els problemes relatius a les llengües que cal parlar als fidels i que sens dubte han estat presents entre els organitzadors de

JERUSALEM. — El carrer dels Cristians. A l'esquerra apunta l'Arc de Santa Maria

Homenatge a l'excursionisme

Van a acomplir-se cinquanta anys de la fundació a la capital catalana de la primera entitat excursionista.

Aquest fet no pot passar pas desapercebut dels catalans, més a més si tenim en compte la pròdiga i profitosa obra que en aquests cinquanta anys ha realitzat amb seny, amb zel, amb devoció, amb voluntat, amb passió, amb amor imponderables el «Centre Excursionista de Catalunya».

El Centre Excursionista de Catalunya ha estat el fogar en el qual s'han abrandat les nostres joventuts i l'espill on s'han esguardat per tal de rebre'n el guiatge que les menés al coneixement i, per tant, a l'estima de les coses de la nostra terra.

En els cinquanta anys que fa que és implantat l'excursionisme a Catalunya, s'ha donat un gran pas. El folklorisme s'ha enriquit d'una manera extraordinària, i és un fet el reviscolament d'alguns costums tradicionals d'assenyalat regust pairal que restaven oblidats per la boirina del temps i pels fets històrics que orientaren la marxa de les nostres coses vers una ruta del tot estranya a la que el seny i l'estima li havia imprés.

Cinquanta anys d'excursionisme signifiquen quelcom. Cinquanta anys d'excursionisme és mig segle de pelegrinatge arreu de nostra terra, mig segle d'investigacions científiques, mig segle d'estudis històrics. El fruit de aquests cinquanta anys d'excursionisme l'assaborim actualment amb l'obra que porta acomplerta.

Al redós del Centre Excursionista de Catalunya han sorgit altres entitats en diferents indrets que han seguit les seves orientacions i han secundat les seves campanyes i, seguint la seva empremta, porten avui realitzada una obra de dignificació i de retrobament de les coses nostrades altament meritíssima.

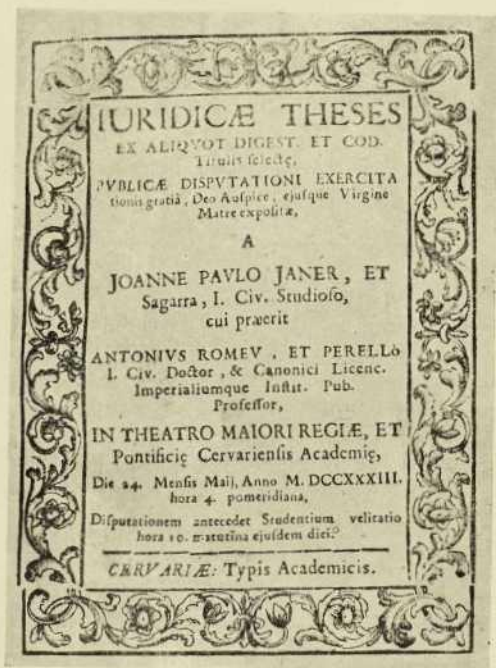
A més, la tasca que per si sol ha dut a terme el C. E. de C. és més que sobra per a que el món sencer la conegui i la valori, i reconegui la consistència i el prestigi de l'excursionisme català.

És per ço que l'inicitiva d'aquest homenatge, justificadíssim, tanmateix, a l'entitat que en 1876 sorgia amb el nom d'«Associació Catalanista d'Excursions Científiques» mereix el nostre aplaudiment i el de tots els catalans.

El nom i l'obra del Centre Excursionista de Catalunya, representació vertadera i genuïna de l'excursionisme català, omplena una fita lluminosa de la nostra renaixença, i és per la tasca acomplida i per la significació que tot-hora ha tingut, que els venerables Centres Excursionistes de la Comarca de Bages, de Lleida, del Vallès, de Terrassa i de Vich, que són els més antics de Catalunya, a excepció dels de la capital, han llançat la iniciativa de celebrar les seves noces d'or amb un grandios homenatge en el qual Catalunya sencera voldrà retre tribut d'admiració al primer Centre Excursionista Català.

JOSAFAT.

MOSTRA DELS GRAVATS QUE INSEREIX EN SON BUTLLETÍ
EL BENEMÉRIT CENTRE EXCURSIONISTA DE LLEIDA.

PORTADA ORLADA D'UN LLIBRE IMPRÉS A CERVERA, QUE EN L'ESTUDI FET PEL
MALAURAT MESTRE ENRIC ARDERIU I VALLS SOBRE «LA IMPRENTA A CER-
VERA» I QUE ARA REEDITA EL «BUTLLETÍ DEL CENTRE EXCURSIONISTA» S'HI

REGISTRA AMB EL NÚM. 40.

Conversa amb J. M. Folch i Torres

Entre els bastidors de l'escenari del Teatre Català Novetats, en mig d'actors, maquinistes i consuetes, trobem l'il·lustre autor de *El secret de la capsa d'or*, l'estrena de la qual es verificava. Ens reb amb aquella singular amabilitat que el caracteritza, i assabentat dels nostres propòsits de tenir amb ell una conversa en la qual contés als lectors de VIDA LLEIDATANA els principals trets del seu teatre i els projectes que pensa descampellar en l'avenir, hi consent amb galania.

Convenim en celebrar l'entrevista l'endemà i en el seu domicili, i és així com ens trobem front a front amb En Josep M.ª Folch i Torres, en el seu despatx particular, asseguts en una magnífica poltrana. La presència del conegut Director d'*En Patufet* i orientador de les joventuts catalanes aplegades en aquelles agrupacions infantils que ell fundà i que assoliren milers d'inscripcions de tots els indrets de Catalunya, ens sembla quelcom venerable i acreedor a tots els respectes dels catalans.

Mig temorencs, encetàrem la conversa. Vegeu ara ço que ens ha dit En Folch i Torres.

— Quina obra escrigué primerament?

— Una en dos quadros titulada «Trista aubada» amb música del jove mestre Bartolí. Era de costums rurals i de caire romàntic. Jo era estudiant i devia tenir 19 ó 20 anys. El dia de l'estrena, en l'antic Tivoli, s'hi trobava En Guimerà acompanyat del seu allavors inseparable amic En Lluís Noguera. Pels aplaudiments, ens vàrem veure obligats En Bartolí i jo, a sortir a escena, al final del primer quadro. El segon em va desplaure com no podeu pensar. Al veure-la representada em vaig fer càrrec de lo incorrectament escrita. Acabada la representació, l'autor de «Mar i Cel» em digué: Mai més! mai més! Després d'aquest assaig fa divuit anys que faig teatre. La Junta del Coliseu Pompeia, en 1916, em va demanar que escrigués uns «Pastorets» en català, però adoptant l'escena al decorat que ja posseïen de «Los Pastorcillos». Davant de la bona acollida que es

va fer a aquesta obra, el meu amic l'escenògraf Salvador Alarma m'animà a fer-ne una altra. Va ésser «La xinella preciosa», amb decorat nou. I aquesta obra inaugurà la sèrie de les que he escrit per al teatre d'infants.

— Però vostè sempre amb el caire de rondalla?

— El meu intent era escenificar les meves pròpies obres.

— I va ésser llavors que va anar a Romea?

— El vàrem implantar, efectivament. Era en els primers anys en què el popular financier D. Evarist Fàbregas, va promoure la reinstauració del nostre teatre a l'esmentat coliseu.

— A què atribueix l'èxit de l'obra «La Ventafocs»?

— A la gran bellesa i al profund sentit moral d'aquesta rondalla.

— De totes maneres, gosem dir-li, en la seva escenificació hi ha coses que no són de la Rondalla i que milloren el seu valor.

— Jo això no ho sé, però és evident que una de les meves preocupacions va ésser, dins del gran respecte amb què vaig emprendre «La Ventafocs», donar un sentit versemblant a la mateixa, esporgant-la de les conseqüències amb què ha arribat fins a nosaltres i això explica el fet d'haver convertit una fada arbitrària en la mateixa Verge Maria sota l'apariència de la velleta del bosc. Així és comprensible per als infants que la padrina de la ventafocs consenti els sofriments de la seva protegida, ja que declara que del sofrir amb resignació en ve el premi.

— I de les altres obres?

— En totes elles no m'ha guiat altra finalitat que la de proporcionar als infants un honest esbargiment que a la vegada hem pogut comprovar com encenia en llurs ànimes ingènues l'entusiasme per aquelles virtuts heroiques que són l'abnegació, la generositat, l'esperit de sacrifici...

— Ha trobat bons interpretadors en les seves obres?

— Efectivament, en totes elles i especialment en «La Ventafocs» és degut en gran part l'èxit. Vull referir-me a la Pepeta For-

nés, a l'inimitable Aimerich i a tots els actors que han posat sempre tot el seu entusiasme a contribució.

— I de l'obra «El secret de la capsa d'or» què me'n pot dir?

— Per ara, res. La bona acollida que se li ha fet em permet esperar que no ha de desmerèixer de les anteriors.

Aquesta és la conversa que hem sostingut amb el conegudíssim escriptor senyor Folch i Torres. En ella ens ha manifestat el goig

de sentir-se posseïdor d'un públic creat per ell: els infants. Els d'ahir, són homes d'avui i es fan capaços d'admirar les coses de casa si a elles deuen els seus coneixements. I en acabar, ens digué: *Entenc que per parlar amb els infants no calen mèrits extraordinaris. N'hi ha prou amb saber sentir com ells, i revestir-se de la senzillesa i ingenuïtat que són llur millor atractiu.*

Heu's aci el vertader secret màgic de l'amable autor de *L'anell meravellós*.

JOSEP FONT I SOLSONA.

Barcelona, octubre de 11-26.

L l a m b r e g a d e s

Incident Gassol-Sagarra. — Sempre és de dordre una picabaralla entre germans. Quan un d'ells, però, travessa una situació difícil, no cal dir que és més de dordre la discrepància. Sagarra, nostre gran poeta, s'ha sentit molestat per unes paraules que Ventura Gassol (l'abrandat, el roent, el suau, l'amable, el vibrant Gassol) digué a un repòrter (Guilanya, també poeta) sobre Teatre català. Si, com cal suposar, aquelles paraules foren dites, li sobra raó a l'autor de «El foc de les ginesteres» per empipar-se i defensar-se com fa brillantment en un deliciós article a «La Publicitat».

Sabem experimentalment com és difícil defensar-se d'un atac, que creiem injust, amb una serenitat i equanimitat que allunyi tota intervenció de l'element humà, passional.

En aquesta ocasió, però, per circumstàncies especials del moment, hauríem volgut que Sagarra deixés al fons de la estilogràfica unes quantes paraules del final del seu admirable article-defensa. Hauria estat un gest magnífic, digne d'ell, del seu cor magnànim, delicat, infantívol.

Un gest que li hauríem agraït profundament tots els qui admirem i estimem les admirables qualitats i innombrables mereixements de ambdós il·lustres litigants, fortissims poetes.

* De «La Nova Revista» encara. — Junoy, l'expert nauxer, abans de fer-se a la mar, abans que el vent ignot inflís les veles de l'ardida nau que es llença a lliurar nobles i definitives batalles en el mar, perillós encara, de nostra ja abundosa i rica literatura, ha donat un crit des de la prestigiosa càtedra de l'Ateneu de Barcelona. Un crit d'exposició, d'invitació, d'esperança, de dubte, de decisió. Voldríem equivocar-nos; tenim, però, la sòlida temença que la «Nova Revista» ha de ferir mortalment dues altres publicacions interessantíssimes, simpatiquíssimes: «La Revista» (l'heròica revista de López Picó) i la «Revista de Poesia». Sentiríem que la naixença d'una fos causa de la mort de dues. Esperem, però, que, si això es esdevingués, seria per sumar en un sol punt les forces disperses i aplicades a tres punts distints, encara que convergents en un comú ideal.

Futboleries. — Tot sovint es renovella la discussió de la cultura o incultura de dit espectacle. I acabat el debat, també com sempre, cadascú resta allí on es trobava. Hi ha tantes maneres d'enfocar les coses. Opinem? Doncs bé: futbol entre companys, a tota hora; lluites entre *teams* de diverses localitats, comprometedors; campionats, de cap de les maneres. S'han produït a l'entorn d'aques-

tes rivalitats escenes i espectacles repugnants. Són segurament a la memòria de tothom: aficionats, indiferents i enemics.

I la raó principal és que el futbol és dels sports que es basen en una lluita cos a cos. I aquestes, si us hi fixeu, sempre són odioses, profundament perturbadores. Mai un matx hípic, ciclista, mai un concurs de natació etc., etc. originarà l'ambient inelegant, sinó groller, que envolta un combat de boxa o un partit de campionat de futbol. És que en aquells esports cadascú tira pel seu cantó, amb completa independència dels altres. En la boxa i futbol, en canvi, cal arreballar el triomf de les mans de l'altre. I això pot fer-se de tan diverses maneres!

A nosaltres, francament, ens dol no sentir nos prou *europeus* per entusiasmar-nos davant l'espectacle delicat de dos homes que es balden a mastegots fins que un d'ells

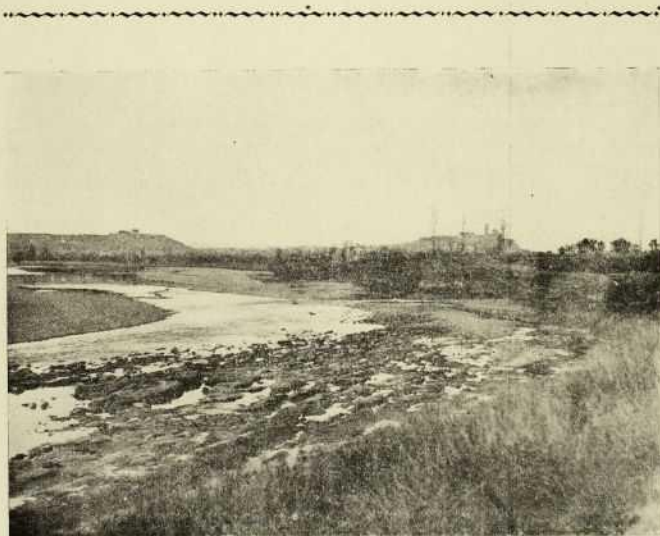
caigui en basca, o davant d'un públic que udola, bruela, es desmanega gesticulant a vista de la lluita de dos equips que, si convé, s'hi giren a guitzes, un públic que no sent cap mena de pietat (això si no en gaudeix) per aquell equipier adversari que cau nafrat o fortament contusionat.

En el team contrari les més petites faltes s'interpreten com a il·legalitats. En el team dilecte, en canvi, els més greus mancaments són, tot lo més, revenges merescudes.

No. Diversions, jocs, sports que vinguin a dissociar-nos i enverinar nostra vida social, no.

Declarem-nos per aquell sport que ens proporciona una estona de solaç i noble plaer, que fomenta la cultura física, sens menyscabament, però, de la superior cultura moral i social.

GUIFRE.

Vores del Segre a Albatàrrech

Fot. Gígó

SECCIO FILOLOGICA

Una persona tan docta, un escriptor tan prestigiós com el canonge Cardó donava l'altra dia l'alt exemple de dir-se, públicament, des de les pàgines de «La Veu de Catalunya», subjecte en absolut a les normes dictades pel nostre «Institut d'Estudis» i al seu més alt representant i inspirador, En P. Fabra, nostre primer filòleg, al conscienciós estudi del qual deu principalment nostre idioma l'actual estat avançadíssim de depuració.

L'il·lustre canonge i eximí publicista arriba a dir que no vol publicar res, que tingui caràcter filològic, sense comptar prèviament amb l'aprovació del modern replasmador de nostra llengua nadiua.

Ha obrat espontàniament el doctor Cardó en fer acte d'adhesió a la suprema autoritat lingüística catalana? Ha volgut finament al·lisonar a aquells pocs que encara s'entossudeixen en romandre a la barricada amb armes febles, que cal anar pensant en retirar.

Sigui la que es vulgui l'intenció del docte fundador de «La Paraula Cristiana», no cal dir com ens plau la seva exemplaríssima actitud a nosaltres, qui des del moment de començar aquesta humil «Secció» ens declaràrem fervents seguidors dels lluminosos ensenyaments del mai prou lloat i agrait autor de les meritíssimes «Converses filològiques».

Que no sigui llunyana l'hora en què tots, petits, grans i mitjans ens trobem completament d'acord en una qüestió tan cabdal com és la de nostre idioma.

Mots a evitar

macho
madrastra
maceta
maderatge
malquerencia
malquistar
manco
mando
madroño
magno
mogullar
magullament
maizal
malquist
mala gana (de)
mangonejar
malcondando
maleable
malograr
malhechor
manantial
mandato
mandon
manotada
mansana
manso
mantele.ia

manto
monteca
maravilla
maranya
marchitar
marimacho
mármol
matriz
maullar
mariulleria
matón
matute
marmolista
marimorena

Mots correctes

MASCLE, MUL
MARASTRA
TEST, TORRETA
FUSTAM
MALVOLENÇA
ENEMISTAR
MANXOL
COMANDAMENT
ARBOÇ
MAGNE
CAPOLAR, MACAR
CAPOLAMENT
BLATDEMORAR
MALVOLGUT, MALVIST
A CONTRA COR
MANIFASSEJAR
MALANAT
MAL-LEABLE
MALAGUANYAR, NEULAR
MALFACTOR
DEU, BROLL, GORG
MANAMENT, ORDINACIÓ
MANIFASSER, MANEFLA
PATACADA
POMA
MANSO, MANSUET
ROBA DE TAULA, SERVEI D'ESTOVA-
[ILES, TOVALLAM
MANTÓ, MANTELL
SAGÍ, MANTEGA
MERAVELLA
EMBULL, EMBOLIC
MARCIR, EMMUSTEIR, FANSIR
GALLMARSOT
MARBRE
MATRIU
MIOLAR
MAGARRUFA
PERDONAVIDES, PINXO
FRAU, MATUTA
MARBRISTA, MARBRER
XIVARRI, BATUSSA, BARALLA
JOHNSON.

Nòtules

Ens arriben notícies de la favorable acollida que VIDA LLEIDATANA obté per terres americanes. La premsa de Buenos Aires dedica a la nostra publicació comentaris en extrem falaguers, remarcant l'esforç que representa la confecció d'aquesta revista en un centre de l'importància cultural relativa que gaudeix Lleida.

No cal dir com remerciem aquests immescuts elogis i com a mesura de les nostres forces continuarem la tasca tot just començada.

— El Centre de Dependents ha creat una Comissió de Cultura que tindrà a càrrec l'organització d'actes i classes d'ensenyaments de tota mena, i de la qual formen part, com a President-delegat, En Josep Agulló, i vocals, Vicents Châlons, Xavier Kühnel i Ventura Calzada.

A més dels ensenyaments elementals que començaran el dia 3 de l'actual, organitza un curs de conferències.

— Convocada per l'Ateneu Lleidatà, va tenir lloc una reunió de personalitats representatives de la vida ciutadana i la premsa local, per tal de tractar de l'estat de la Seu Vella i de l'Açuda i la manera de trobar una solució que fes possible la consolidació i conservació de les esmentades edificacions.

— Ha aparegut el tercer número (segona època) del Butlletí del Centre Excursionista d'aquesta ciutat, que va dedicat al concurs fotogràfic que celebrà l'esmentat Centre.

— De terres argentines hem rebut la partitura de música del compatriota R. Genescà, sobre la lletra «Pregària a la Verge de Montserrat», de Víctor Balaguer, que és una composició musicalment molt notable, i va endreçada a la genial cantatriu catalana Maria Barrientos.

Agraïm la delicadesa de l'autor.

— A l'audició de sardanes que el dia 24 d'octubre finit va donar la cobla «La Principal de Lleida», a càrrec del Foment, es donaren a conèixer sardanes de Serrat, Mercader, Pí, Vilaró i M. Valls.

— L'Orfeó Nova Tarrega anuncia per al diumenge, 31 d'octubre, un concert al «Palau de

la Música Catalana» en el qual també hi prendrà part l'Orfeó Català. Creiem innecessari constatar l'èxit que desitgem al cantors taragarins i que no dubtem alcançaran.

— Ha donat la seva anunciada conferència a l'Ateneu, el conegut arquitecte Joan Bergós i Massó, sobre «El cas Gaudí». Procurarem parlar-ne en el número vinent.

— Hom assegura d'haver estat trobades unes sepultures romanes, en les obres de la nova estació. No estranyariem que fossin de l'època a que s'atribueixen tota vegada que cap aquella banda de Lleida han estat nombroses les troballes de monedes del temps d'aquella dominació.

— Ha fet estada a Lleida d'unes hores, nostre bon amic Miquel Capdevila, del cos de redacció de «La Veu de Catalunya».

— El dia 11 del corrent té anunciada una conferència a l'Ateneu, l'escriptor Manuel Valdeperas, qui parlarà d'«El Monestir de Poblet».

— Valentí de Pedro, el poeta argentí i autor de «El Veneno del tango», ha traduït al castellà l'admirable comèdia d'Enric Lluelles «La pols del camí», amb el nom de «Marilala». L'obra serà estrenada al teatre Lara, de Madrid, per la companyia de la notable actriu Carme Díaz, en la funció del seu benefici.

Amb l'estrena de l'obra d'En Lluelles a Madrid, Carme Díaz vol demostrar el seu amor a tot allò que representa l'esperit artístic de Catalunya.

— En J. Iglésias i Guizard, de comarca lleidatana, ha publicat un llibre de versos titulat «Picarols i randes» amb pròleg d'Eduard Girbal i Jaume.

— Amb motiu de la Santa Missió, el P. Joan Serrat, S. J., Superior de la Residència de Lleida, donà una notabilíssima conferència a l'església de Sant Joan, sobre l'«Humanisme pagà i l'humanisme cristià».